

Ecologisch werkprotocol sloop en nieuwbouw Vollenhove

Colofon

Titel: Ecologisch werkprotocol sloop en nieuwbouw Vollenhove
Projectcode: 10384
Status: Concept
Datum: 21 oktober 2010
Auteurs: Ing. M. Bunskoek en Drs. I. Veeman
Eindredactie: Drs. I. Veeman
Opdrachtgever: Wetland Wonen
Contactpersoon: Mevr. C. Nieuwboer

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2010)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Bunskoek M. & I. Veeman (2010). Ecologisch werkprotocol Vollenhove. Rapport 10-384. EcoGroen Advies, Zwolle.

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doel van dit document	1
1.2	Leeswijzer	1
1.3	Status en gebruik	1
2	Plangebied en beoogde plannen	2
2.1	Huidige situatie	2
2.2	Geplande werkzaamheden	2
3	Uitvoering en methodiek	3
3.1	Uitvoering	3
3.2	Methode van onderzoek	3
4	Flora en fauna	5
4.1	Flora	5
4.2	Fauna	5
4.3	Conclusie aanwezige tabel 2/3-soorten	6
5	Effecten en beoordeling	7
5.1	Inleiding	7
5.2	Effectbeschrijving (korte en lange termijn)	7
5.3	Mitigerende maatregelen	8
6	Geraadpleegde bronnen	10
 Bijlagen		
I Inventarisatiekaart vleermuizen	
II Vervangende verblijfplaatsen Gewone dwergvleermuis	
III Locaties vervangende verblijfplaatsen Gewone dwergvleermuis	
IV Inventarisatiekaart broedvogels	
V Nestgelegenheid Gierzwaluw	
VI Achtergrondinformatie Gierzwaluw	
VII Nestgelegenheid Huismus	
VIII Nestgelegenheid Huiszwaluw	

Ecologisch werkprotocol

Dit werkprotocol heeft als doel er voor te zorgen dat bij uitvoering van de werkzaamheden op zorgvuldige wijze rekening gehouden wordt met de aanwezige waarden in het projectgebied die beschermd zijn in de Flora- en faunawet. Degene die de werkzaamheden uitvoert is verantwoordelijk voor het naleven van de randvoorwaarden uit dit werkprotocol. Bij controle van het werk door bevoegd gezag (zoals een BOA van de Algemene Inspectie Dienst AID) moet dit protocol overhandigd worden.

Neem bij vragen over dit protocol contact op met de projectleider (dhr. M. Bunschoek, 038-4236464 / 06-15659804)

Algemeen

Onderstaand ecologisch werkprotocol beschrijft de wijze waarop schade op aanwezige beschermde soorten voorkomen kan worden en de sloop vlot kan verlopen. Het werkprotocol vormt een samenvatting van de mitigerende maatregelen die voor de verschillende soorten genomen dienen te worden en uitgebreid staan beschreven in §5.3.

Tijdens de werkzaamheden dient een logboek bijgehouden te worden waarin de toegepaste mitigerende maatregelen worden beschreven (onder andere datum, locatie werkzaamheden en verrichte handelingen). Ook dient op de plaats van uitvoering altijd een exemplaar van het werkprotocol aanwezig te zijn, waarvan de inhoud onder de betrokken medewerkers bekend is.

Sloop gebouwen

- Bij de planning van de sloopwerkzaamheden wordt rekening te worden gehouden met de seizoensactiviteit van Gewone dwergvleermuis om verstoring in de meest kwetsbare perioden (voortplanting, winterrust) te voorkomen. Daarvoor wordt het gebouw eerst ongeschikt gemaakt voor bewoning door Gewone dwergvleermuis. De beste perioden om deze werkzaamheden uit te voeren lopen van half maart tot eind april en van half september tot half november, wanneer de buitentemperatuur minimaal 5 graden Celsius bedraagt;
- Voorafgaand aan de sloop/ ongeschikt maken van het gebouw worden 15 vleermuiskasten opgehangen in de omgeving van het plangebied om de periode tussen de sloop en het gereedkomen van de nieuwbouw te overbruggen. Deze kasten kunnen in ieder geval als zomer- en paarverblijfplaats fungeren;
- Het ongeschikt maken van de bebouwing vindt minimaal één week vóór de sloop plaats. Hierbij wordt de bebouwing gestript (b.v. daklijsten bij de ingang van vleermuisverblijven) en worden in de omgeving van de (potentiële) verblijfplaatsen tochtgaten gemaakt;
- Voorafgaand aan de daadwerkelijke sloop wordt een controle uitgevoerd om vast te stellen of er geen exemplaren van de Gewone Dwergvleermuis (of andere soorten) in het pand aanwezig zijn. Worden vleermuizen aangetroffen dan dienen extra tochtgaten gemaakt worden, totdat de dieren uit eigen beweging zijn vertrokken;
- De sloop van de panden wordt uitgevoerd buiten de broedtijd van Gierzwaluw, Huismus en Huiszwaluw (in de periode oktober tot en met februari) of wanneer vaststaat dat geen nestbouw, nestbroed en verzorging van jongen plaatsvindt;
- Voor april 2011 worden minimaal 15 vervangende voorzieningen voor Gierzwaluw aangebracht in de omgeving van het onderzoeksgebied;
- Bovenstaande maatregelen worden onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de betreffende soorten uitgevoerd.

Nieuwbouw / Verwijderen beplanting

- De nieuwbouw wordt geschikt gemaakt als verblijfplaats voor Gewone dwergvleermuis en als nestplaats voor Gierzwaluw en Huismus;
- Ook bij het verwijderen van beplanting en ruigte dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van broedvogels. Voor alle (mogelijk) aanwezige broedvogels geldt dat werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen buiten het broedseizoen dienen te worden gestart. Daarbij zijn vooral laatbroedende soorten als Houtduif (tot half november) en Turkse tortel (half december) relevant. De werkzaamheden mogen alleen doorlopen tot of beginnen in het broedseizoen wanneer vooraf zeker is gesteld dat broedvogels ontbreken binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. Dit kan middels een eenvoudige inspectie vooraf worden bepaald.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel van dit document

Wetland Wonen is voornemens de bebouwing aan de Canneveltstraat en de Wheemeweg in Vollenhove binnenkort te slopen. In de bebouwing zijn verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis en tevens jaarrond beschermde nesten van Gierzwaluw en Huismus aanwezig. Verder is er een aantal nesten van de Rode Lijst soort Huiszwaluw aanwezig.

Als gevolg van de doorvoering van de 'Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet' is het in veel gevallen niet meer noodzakelijk om ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet aan te vragen (Dienst Regelingen 2009a). Indien beoordeeld wordt dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats niet in gevaar komt, is het aanvragen van ontheffing niet noodzakelijk. Voorliggend ecologisch werkprotocol gaat in op de mitigerende maatregelen die getroffen moeten worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de aanwezige tabel 2/3 soorten te bewaren en de aanvraag van ontheffing te voorkomen. Gebiedsgerichte natuurbescherming heeft geen uitwerking op de locatie¹.

1.2 Leeswijzer

De 'Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet' stelt initiatiefnemers verplicht om een ecologisch werkprotocol op te stellen in situaties waarbij schadelijke effecten op tabel 2 en 3 soorten kunnen optreden, maar waarbij de mogelijkheid bestaat om deze schadelijke effecten te mitigeren. Het ecologisch werkprotocol bestaat uit een aantal elementen, waarbij het daadwerkelijke ecologische werkprotocol als samenvatting voorin het rapport is opgenomen:

- in hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de begrenzing van het plangebied en is een beschrijving gegeven van het plangebied en de directe omgeving. Verder is aangegeven hoe en wanneer de werkzaamheden uitgevoerd worden, voor zover dit al bekend is;
- in hoofdstuk 3 is beschreven welke personen bij EcoGroen Advies BV betrokken zijn bij de uitvoering van het ecologisch werkprotocol en is de onderzoeksmethode nader uitgewerkt;
- de binnen de invloedssfeer van de plannen aanwezige tabel 2/3 soorten zijn beschreven in hoofdstuk 4;
- hoofdstuk 5 bestaat uit een beschrijving en beoordeling van effecten op aanwezige tabel 2/3 soorten. Tevens zijn mitigerende maatregelen opgesomd, die genomen worden om de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen te bewaren;
- in hoofdstuk 6 worden de geraadpleegde bronnen beschreven.

1.3 Status en gebruik

Voorliggend werkprotocol is met grote zorgvuldigheid opgesteld door specialisten van EcoGroen Advies BV. Als initiatiefnemer bent u zelf verantwoordelijk om binnen de randvoorwaarden van het werkprotocol te blijven, dit wordt in principe niet getoetst door met Ministerie van LNV (DLG).

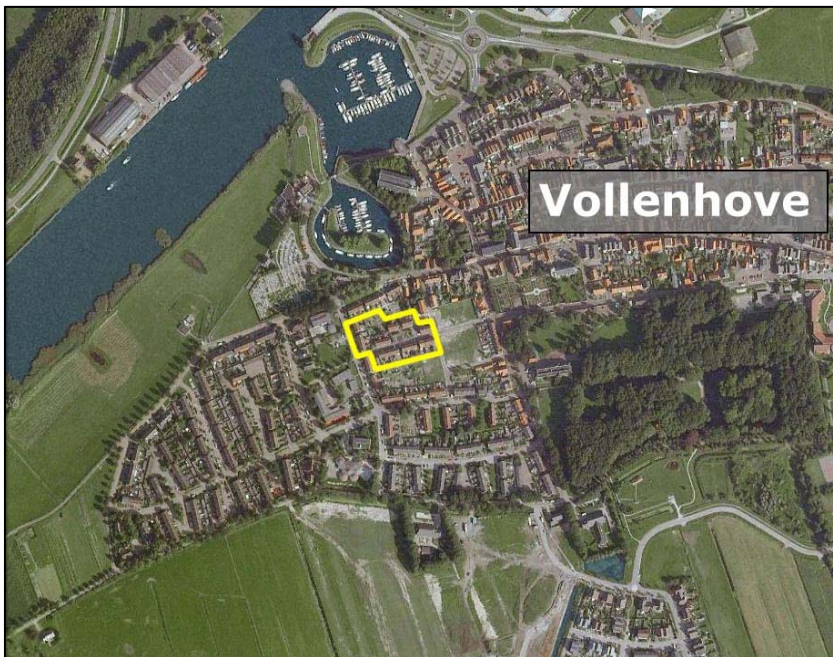
Het protocol met de van toepassing zijnde maatregelen ten aanzien van de voorkomende soorten, moet vóór aanvang van het project zijn vastgesteld. Er dient aantoonbaar te worden gewerkt conform het werkprotocol. In de praktijk betekent dit dat er een logboek moet worden bijgehouden waarin de toegepaste mitigerende maatregelen worden beschreven (datum, verrichte handelingen en dergelijke). Ook dient op de plaats van uitvoering altijd een exemplaar van het werkprotocol aanwezig te zijn, waarvan de inhoud onder betrokken werknemers bekend is.

¹ Het plangebied ligt binnen de stedelijke kern Vollenhove. Op basis van de ligging - in de bebouwde kom - en aard van de ruimtelijke ingrepen wordt ingeschat dat zij geen negatieve effecten hebben op in de omgeving aanwezige Natura 2000-gebieden, Beschermde natuurmonumenten, EHS of belangrijke natuurwaarden buiten de EHS.

2 Plangebied en beoogde plannen

2.1 Huidige situatie

Het plangebied is gelegen binnen de bebouwde kom van Vollenhove (figuur 1). Het gebied bestaat uit diverse woningen aan de Canneveltstraat en de Wheemeweg.

Figuur 1: Ligging van het plangebied (geel omlind) binnen de bebouwde kom van Vollenhove (Bron: Google Earth).

2.2 Geplande werkzaamheden

De geplande werkzaamheden bestaan uit twee fasen:

Sloop

In eerste plaats zullen alle gebouwen worden gesloopt. Door de aanwezigheid van asbest zal er met de nodige zorgvuldigheid worden gesloopt. Bij de sloop zal de huidige beplanting ook grotendeels worden verwijderd. De sloop van de gebouwen is gepland vanaf begin oktober 2010.

Nieuwbouw

Zoveel mogelijk aansluitend aan de sloop zal het vrijkomende terrein bebouwd worden. De nieuwbouw zal geschikt worden gemaakt voor zowel Gierzwaluw, Huismus als Gewone dwergvleermuis. Tevens wordt gekeken naar de mogelijkheden om de locatie geschikt te houden als broedlocatie voor Huiszwaluw.

3 Uitvoering en methodiek

3.1 Uitvoering

Het voorliggende ecologische werkprotocol is opgesteld door EcoGroen Advies BV en is geschreven door dhr. M. Bunskoek (adviseur ecologie) en dhr. I. Veeman (teamleider). Het veldonderzoek is door dhr. M. van der Sluis, dhr. M. Wallink en dhr. M Bunskoek uitgevoerd. Onderstaand zijn de kwalificaties van betreffende personen weergegeven.

Ing. M. (Marco) van der Sluis

Functie: Adviseur ecologie

Opleiding: Milieutechnologie, Saxion Hogeschool Deventer, afstudeerrichting Natuur, Milieu en Landschap.

Werkervaring:

Ruim 800 inventarisatieopdrachten bij EcoGroen Advies en divers vrijwilligerswerk voor Landschap Overijssel. Specialiteit: flora en fauna (vleermuizen, broedvogels, dagvlinders, vissen, reptielen en amfibieën).

Ing. M.B.J.G. (Mike) Wallink

Functie: Adviseur ecologie

Opleiding: Milieutechnologie, Saxion Hogeschool Deventer, afstudeerrichting Natuur, Milieu en Landschap.

Werkervaring:

Werkzaam bij EcoGroen Advies BV sinds 2005. Ruim 500 inventarisatieopdrachten bij EcoGroen Advies BV en divers vrijwilligerswerk voor Landschap Overijssel. Specialiteit: fauna (vleermuizen, muizen, vissen, reptielen en amfibieën).

Ing. M. (Martijn) Bunskoek

Functie: Adviseur ecologie

Opleiding: Bos en Natuurbeheer, Hogeschool Larenstein te Velp, specialisatie Natuur- en landschapstechniek

Werkervaring:

Ruim 150 inventarisatieopdrachten bij EcoGroen Advies en vrijwilligerswerk voor SOVON. Specialiteit: (broed)vogels, insecten, vissen, herpetofauna, vleermuizen en muizen.

EcoGroen Advies is lid van het Netwerk Groene Bureaus (www.netwerkgroenebureaus.nl), de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus en conformeert zich aan de door het netwerk opgestelde gedragscode. EcoGroen Advies heeft tevens van het ministerie van LNV een volledige ontheffing in gevolge artikel 75A van de Flora- en faunawet, voor de inventarisatie van beschermde planten en dieren in Nederland en het bezit en gebruik van diverse vangmiddelen (registratienummer FF/75A/2006/017).

3.2 Methode van onderzoek

Op basis van diverse beschikbare bronnen met verspreidingsgegevens en meerdere veldinventarisaties door medewerkers van EcoGroen Advies in 2010 is een betrouwbaar beeld verkregen van de aanwezige soorten. Concreet zijn de volgende veldbezoeken uitgevoerd:

1. Inventarisatie van het gebied op 9 maart 2010, door één ecooloog van EcoGroen Advies (dagbezoek). Er is gelet op (de potenties) voor alle beschermde soorten. Middels visuele inspectie en geluidswaarnemingen is specifieke gelet op broedlocaties van Huismus. De bevindingen en adviezen zijn verwoord in Wallink 2010;
2. Inventarisatie van het gebied op 16 juni 2010, door twee ecologen van EcoGroen Advies (avondbezoek). Met behulp van een zaklamp en batdetector zijn verblijfplaatsen van vleermuizen in kaart gebracht, waarbij specifieke aandacht is uitgegaan naar kraamverblijfplaatsen van vleermuizen. Tevens is gelet op broedlocaties van broedvogels met jaarrond beschermde nesten. Overige soorten zijn tijdens dit bezoek ook meegenomen;

3. Inventarisatie van het gebied op 6 juli 2010, door twee ecologen van EcoGroen Advies (vroeg ochtendbezoek). Met behulp van een zaklamp en batdetector zijn verblijfplaatsen van vleermuizen in kaart gebracht, waarbij specifieke aandacht is uitgegaan naar kraamverblijfplaatsen van vleermuizen. Tevens is gelet op broedlocaties van broedvogels met jaarrond beschermde nesten. Overige soorten zijn tijdens dit bezoek ook meegenomen;
4. Inventarisatie van het gebied op 24 augustus 2010, door twee ecologen van EcoGroen Advies (vroeg ochtendbezoek). Met behulp van een zaklamp en batdetector zijn verblijfplaatsen van vleermuizen in kaart gebracht, waarbij specifieke aandacht is uitgegaan naar paarverblijfplaatsen van vleermuizen. Overige soorten zijn tijdens dit bezoek ook meegenomen;
5. Inventarisatie van het gebied op 8 september 2010, door twee ecologen van EcoGroen Advies (ochtendbezoek). Met behulp van een zaklamp en batdetector zijn verblijfplaatsen van vleermuizen in kaart gebracht, waarbij specifieke aandacht is uitgegaan naar paarverblijfplaatsen van vleermuizen. Overige soorten zijn tijdens dit bezoek ook meegenomen;

Op basis van de geraadpleegde bronnen en het uitgevoerde veldonderzoek in 2010, waarbij het plangebied jaarrond in verschillende perioden is onderzocht, is het aannemelijk dat een volledig beeld is verkregen van de verspreiding van beschermde flora en fauna. In het volgende hoofdstuk is per soortgroep een beschrijving gegeven van het voorkomen van beschermde soorten binnen de invloedssfeer van de plannen.

4 Flora en fauna

4.1 Flora

In het plangebied zijn geen beschermde plantensoort aangetroffen en te verwachten.

4.2 Fauna

Zoogdieren

Vleermuizen

In het plangebied zijn tijdens de uitgevoerde vleermuisbezoeken enkele verblijfplaatsen aangetroffen van Gewone dwergvleermuis. Het betreft in totaal binnen het plangebied 3 paarverblijfplaatsen en twee zomerverblijfplaatsen. Er is geen sprake van (verlies van) belangrijke vliegroutes of foerageergebied.

Overige tabel 2/3- soorten

Op basis van het uitgevoerde onderzoek, bekende verspreidingsgegevens en/of het ontbreken van geschikt biotoop kan de aanwezigheid van overige tabel 2/3-soorten als Steenmarter, Waterspitsmuis, Veldspitsmuis, Boomarter en Eekhoorn worden uitgesloten.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestlocaties

Gierzwaluw

Tijdens het veldonderzoek in juni en juli zijn het plangebied 9 locaties in- of uitvliegende Gierzwaluwen aangetroffen. Dit indiceert dat minimaal 9 broedparen Gierzwaluw in het plangebied tot broeden komen (bijlage VII). Omdat mogelijk enkele paren over het hoofd zijn gezien wordt het totaal aantal paren in het plangebied geschat op 10-15. Alle paartjes broeden onder de dakrand op de hoekpunten of naast de regenpijpen van de woningen (zie bijlage 2 voor de betreffende locaties).

Huismus

Verspreid over de gebouwen in het plangebied zijn in totaal ca. 5 paartjes Huismus broedend aangetroffen. De precieze nestlocaties zijn niet vastgesteld.

Overige relevante broedvogels

Tijdens het onderzoek zijn in totaal 25 bezette nesten van Huiszwaluw (Rode Lijst 'gevoelig') aangetroffen in het plangebied (bijlage IV).

Vissen

Binnen het plangebied ontbreekt permanent oppervlaktewater. De aanwezigheid van vissen kan derhalve worden uitgesloten.

Amfibieën

Vanwege het ontbreken van permanent oppervlaktewater is voortplanting van amfibieën in het plangebied uitgesloten. Overwintering van beschermde tabel 2/3 amfibieënsoorten is eveneens niet te verwachten, aangezien deze soorten niet bekend zijn in de omgeving van het plangebied en niet zijn aangetroffen tijdens de veldonderzoeken.

Reptielen

Vanwege het ontbreken van geschikt biotoop en het ontbreken van bekende verspreidingsgegevens van reptielen worden geen reptielen verwacht in het plangebied.

Ongewervelden

Wegens het ontbreken van geschikt biotoop zijn geen geschikte voortplantingslocaties voor beschermde ongewervelden aanwezig.

4.3 Conclusie aanwezige tabel 2/3-soorten

Op basis van voorgaande paragrafen wordt geconcludeerd dat de in tabel 1 weergegeven FFW tabel 2/3-soorten binnen de invloedssfeer van de plannen aanwezig zijn. Ten aanzien van deze soorten is een effectbeoordeling uitgevoerd (hoofdstuk 5).

Tabel 1: Relevante broedvogels en FFW Tabel 2/3-soorten binnen de invloedssfeer van de plannen

<i>Broedvogels</i>	<i>Flora, Zoogdieren, Reptielen, amfibieën, vissen, dagvlinders, libellen en overige ongewervelden</i>
Gierzwaluw (10-15 paar), Huismus (ca. 5 paar)	Gewone dwergvleermuis (FFW tabel 3)
Overige broedvogels, o.a. Huiszwaluw (25 paar)	

5 Effecten en beoordeling

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden te verwachten effecten beschreven op aanwezige vogels en tabel 2/3-soorten, waarbij onderscheid is gemaakt tussen tijdelijke effecten veroorzaakt tijdens of door de aanlegfase en permanente effecten. Vervolgens is beoordeeld welke mitigerende maatregelen genomen moeten worden om de gunstige staat van instandhouding van de verschillende soorten te bewaren gedurende het gehele sloop- en bouwproces.

5.2 Effectbeschrijving (korte en lange termijn)

In het voorgaande hoofdstuk is per soortgroep reeds beschreven welke soorten binnen de invloedssfeer van de plannen aanwezig zijn. Voor betreffende soorten wordt in dit hoofdstuk nagegaan of effecten te verwachten zijn. Het betreft hier de soorten die zijn weergegeven in de tabel in §4.3.

Gewone dwergvleermuis

Met het slopen van de aanwezige opstallen gaan drie paarverblijfplaatsen en twee zomerverblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis verloren. Deze worden beschouwd als vaste verblijfplaats en zijn zodoende jaarrond beschermd.

Uit de uitgevoerde omgevingscheck blijkt dat ook in de omgeving van het plangebied verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. Zelfs in de reeds gerealiseerd nieuwbouw werd al een paarverblijfplaats aangetoond. Verder bevond zich in de nabijheid een kraamkolonie en een flink aantal zomerverblijfplaatsen (zie bijlage I). Op basis hiervan is het aannemelijk dat het tijdelijk wegvallen van enkele paarverblijfplaatsen geen afbreuk zal doen aan de functionele leefomgeving van de aanwezige vleermuizen. Om dit te kunnen garanderen dienen wel maatregelen te worden genomen waarmee wordt gezorgd voor vervangende verblijfsruimte voor de aanwezige dieren.

Huismus

In de bebouwing zijn in totaal ca. 5 broedlocaties van Huismus aanwezig. Omdat het een soort betreft waarvan de nestplaats jaarrond is beschermd zijn hiervoor specifieke mitigerende maatregelen vereist.

Voor Huismus is middels een omgevingscheck beoordeeld dat er voor de aanwezige paartjes in de directe omgeving van het plangebied in elk geval tijdelijke uitwijkmogelijkheden zijn in de omliggende woonwijken. Voor het duurzame voortbestaan van de populatie dient de nieuwbouw terplekke wel weer geschikt te worden gemaakt.

Gierzwaluw

Als gevolg van de sloop van de woningen verdwijnen 10-15 broedparen van Gierzwaluw. Uit de omgevingscheck is gebleken dat in de directe omgeving meerdere locaties zijn met broedende Gierzwaluwen. Gierzwaluw is echter plaatstrouw en is niet goed in staat om bij verlies van een broedplek een alternatieve broedlocatie te betrekken. Voor deze soort dient zodoende vervangende nestgelegenheid te worden gerealiseerd. Om het een trekvogel betreft die een groot deel van het jaar in het buitenland verblijft dient de vervangende nestgelegenheid pas gerealiseerd te worden voorafgaand aan het volgende broedseizoen, in dit geval voor eind april 2011.

Huiszwaluw

De gebouwen worden als broedplek van Huiszwaluw gebruikt. Omdat het met 25 paar een aanzienlijk aantal betreft en de soort vermeld staat op de Rode Lijst van bedreigde diersoorten is het effect van de sloop voor deze soort ingrijpend. Op korte termijn zijn als gevolg van de sloop in het najaar/winter van 2010/2011 geen effecten te verwachten omdat de dieren reeds op trek zijn richting het verre zuiden en

zich dus niet in het plangebied bevinden. Wanneer met de sloop een groot aantal (potentiële) nestplaatsen aan het leefgebied worden onttrokken kan dat op termijn (volgende broedseizoenen) wel negatieve effecten hebben op de populatie. Door de nieuwbouw(omgeving) weer geschikt te maken kunnen dergelijke effecten worden voorkomen.

Overige broedvogels

Voor overige broedvogels die aanwezig kunnen zijn geldt dat effecten met name kunnen optreden wanneer er wordt gewerkt gedurende het broedseizoen. Aangezien verstoring van broedende vogels strikt verboden is dienen werkzaamheden uitgevoerd of opgestart te worden buiten het broedseizoen. Tijdens het werk is echter altijd alertheid geboden voor eventueel aanwezige broedvogels.

Conclusie

Op basis van voorgaande effectbeschrijving wordt geconcludeerd dat ten aanzien van Gewone dwergvleermuis, Gierzwaluw en Huismus mitigerende maatregelen moeten worden getroffen, zoals beschreven in §5.3. Maatregelen ten aanzien van Huiszwaluw hebben een meer vrijblijvend karakter. Voor alle aanwezige broedvogels geldt dat werkzaamheden met een versturende werking op broedende vogels voorkomen dienen te worden.

5.3 Mitigerende maatregelen

Inleiding

Uit de effectbeoordeling in §5.2 is gebleken dat negatieve effecten te verwachten zijn op Gewone dwergvleermuis en een aantal broedvogels. Onderstaand wordt beschreven welke mitigerende maatregelen worden genomen. De beschreven mitigerende maatregelen zijn grotendeels gebaseerd op recent verleende ontheffingen Flora- en faunawet (Dienst Regelingen 2009b & Dienst Regelingen 2010). In overleg met Wetland Wonen en onder begeleiding van EcoGroen Advies zullen de volgende maatregelen worden genomen om schadelijke effecten te minimaliseren en de functionaliteit van verblijfplaatsen duurzaam garanderen:

Gewone dwergvleermuis

- Bij de planning van de sloopwerkzaamheden wordt rekening te worden gehouden met de seizoensactiviteit van Gewone dwergvleermuis om verstoring in de meest kwetsbare perioden (voortplanting, winterrust) te voorkomen. Daarvoor wordt het gebouw eerst ongeschikt gemaakt voor bewoning door Gewone dwergvleermuis. De beste perioden om deze werkzaamheden uit te voeren lopen van 15 maart tot 30 april en van 15 september tot 15 november, wanneer de buitentemperatuur minimaal 5 graden Celsius bedraagt. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. Dit dient te worden bepaald door een deskundige op het gebied van vleermuizen;
- Voorafgaand aan de sloop/ongeschikt maken van de bebouwing zijn 15 vleermuis kasten opgehangen in de omgeving van het plangebied om de periode tussen de sloop en het gereedkomen van de nieuwbouw te overbruggen. Het betreft de volgende locaties: Wheeme 11 en 15 en Doeveslag 26-30-32-34-36. De locaties zijn op kaart weergegeven (bijlage III);
- Het ongeschikt maken van de bebouwing vindt minimaal één week vóór de sloop plaats. Hierbij wordt de bebouwing gestript (b.v. daklijsten bij de ingang van vleermuisverblijven) en worden in de omgeving van de (potentiële) verblijfplaatsen tochtgaten gemaakt;
- Voorafgaand aan de daadwerkelijke sloop wordt een controle uitgevoerd om vast te stellen of er geen exemplaren van de Gewone dwergvleermuis (of andere soorten) in het pand aanwezig zijn. Worden vleermuizen aangetroffen dan dienen extra tochtgaten gemaakt worden, totdat de dieren uit eigen beweging zijn vertrokken;
- In de nieuwbouw worden minimaal 15 vleermuis kokers van het model 2FR Schwegler ingemetseld. In plaats van het in metselen van kasten kan ook gekozen worden voor het toegankelijk maken van de spouw op minstens 15 plaatsen in de nieuwbouw. Dit kan door het realiseren van open stootvoegen (van minimaal 1,5 centimeter breed) op minimaal een halve meter onder de bovenrand van een gebouw (om warmteverlies en tocht te voorkomen). In de spouw dient plaatvormig isolatiemateriaal toegepast te worden, waardoor er een luchtspouw van circa 4 centimeter aanwezig blijft. Het gebruik van steen- of glaswol dient ter plekke voorkomen te worden omdat dit een irriterende werking heeft op de vacht en huid van vleermuizen.
- Alle bovenstaande maatregelen vinden plaats in overleg met Wetland Wonen en een vleermuisdeskundige van Ecogroen Advies.

Gierzwaluw

Om functionaliteit van het leefgebied voor Gierzwaluw te bewaren en schade aan individuen te voorkomen worden de onderstaande mitigerende maatregelen uitgevoerd:

- De sloop van de gebouwen met Gierzwaluwnesten vindt plaats buiten het broedseizoen (begin augustus tot en met eind april);
- Vóórafgaand aan het broedseizoen van Gierzwaluw worden minimaal 15 vervangende nestlocaties voor Gierzwaluw gerealiseerd in de nabijheid van het plangebied. Hiervoor worden gierzwaluw dakpannen toegepast. De locaties worden bepaald in overleg met Wetland wonen en een Gierzwaluwdeskundige van EcoGroen Advies;
- In de uiteindelijke nieuwbouw zal nestgelegenheid worden gerealiseerd in de vorm van het aanbrengen van minimaal 20 neststenen en 20 gierzwaluwpannen. Deze dienen geclusterd te worden in groepen van vijf tot tien stenen/dakpannen. Ook hier geldt dat de locaties worden bepaald in overleg met Wetland wonen en een Gierzwaluwdeskundige van EcoGroen Advies;

Voor voorbeelden nestgelegenheid en aandachtspunten bij het realiseren van huisvesting voor Gierzwaluw wordt respectievelijk verwezen naar Bijlage V en VI

Huismus

Om functionaliteit van het leefgebied duurzaam te bewaren en schade aan individuen te voorkomen worden de onderstaande mitigerende maatregelen uitgevoerd:

- Sloop zal plaatsvinden buiten het broedseizoen van Huismus (in de periode september tot en met februari);
- De nieuwbouw wordt op tenminste 15 locaties geschikte gemaakt voor Huismus door het toepassen van vogelvides (zie bijlage VII). De locaties worden bepaald in overleg met Wetland en een Huismusdeskundige van EcoGroen Advies.

Overige broedvogels

Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. De volgende maatregelen dienen genomen te worden om schade op broedvogels te voorkomen:

- Bij het verwijderen van beplanting en ruigte dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van broedvogels. Voor alle (mogelijk) aanwezige broedvogels geldt dat werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen buiten het broedseizoen dienen te worden gestart. Daarbij zijn vooral laatbroedende soorten als Houtduif (tot half november), Turkse tortel (half december) en Huiszwaluw (eind september) relevant. De werkzaamheden mogen alleen doorlopen tot of beginnen in het broedseizoen wanneer vooraf zeker is gesteld dat broedvogels ontbreken binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. Dit kan middels een eenvoudige inspectie vooraf worden bepaald;
- Wenselijk: het is aan te bevelen om de (nieuwbouw) geschikt te maken als broedplek voor Huiszwaluw door Huiszwaluwvriendelijk te bouwen en/of nestkommen aan te brengen, zie bijlage VIII voor diverse soorten huisvesting van Huiszwaluw.

6 Geraadpleegde bronnen

Baeyens G., G. Derksen, H. Krüse, G. Ottens, K. de Pater, M. van der Plas-Haarsma, J. de Rooter, C. van Turnhout (2005). Actieplan Huismus. Vogelbescherming Nederland 2005.

Bunskoek (2010). 'Vleermuizenonderzoek woningbouwlocatie Vollenhove'. Notitie 09348A/1. EcoGroen Advies, Zwolle.

Dienst Regelingen (2009a). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

Dienst Regelingen (2009b). Ontheffing Flora- en faunawet artikel 75, lid 5 en lid 6, onderdeel c. Kenmerk FF/75C/2010/0023. Ministerie van LNV, Den Haag.

Dienst Regelingen (2010). Ontheffing Flora- en faunawet artikel 75, lid 5 en lid 6, onderdeel c. Kenmerk FF/75C/2009/0394. Ministerie van LNV, Den Haag.

Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.

Wallink, M. (2010). 'Quickscan natuurtoets sloop- en bouwwerkzaamheden, Vollenhove'; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 09348-2. EcoGroen Advies, Zwolle.

Bijlage I: Inventarisatiekaart vleermuizen

Vleermuizenonderzoek woningbouwlocatie Vollenhove

Vleermuizen

LEGENDA

- Kraamkolonie
Gewone dwergvleermuis
- Paarverblijfplaats
Gewone dwergvleermuis
- Zomerverblijfplaats
Gewone dwergvleermuis

 Begrenzing plangebied

 Ondergrond

Bijlage II: Vervangende verblijfplaats Gewone dwergvleermuis

Tijdelijk

Onderstaand type kast, gemaakt van hout, is opgehangen om te dienen als vervangende paarverblijfplaats. Deze kasten worden tijdelijk ingezet totdat de nieuwbouw gerealiseerd is met daarin meer duurzame vervangende verblijfplaatsen.

Permanente oplossing

Om een duurzame oplossing te vinden voor het verlies van de verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis kunnen verschillende voorzieningen aangebracht worden:

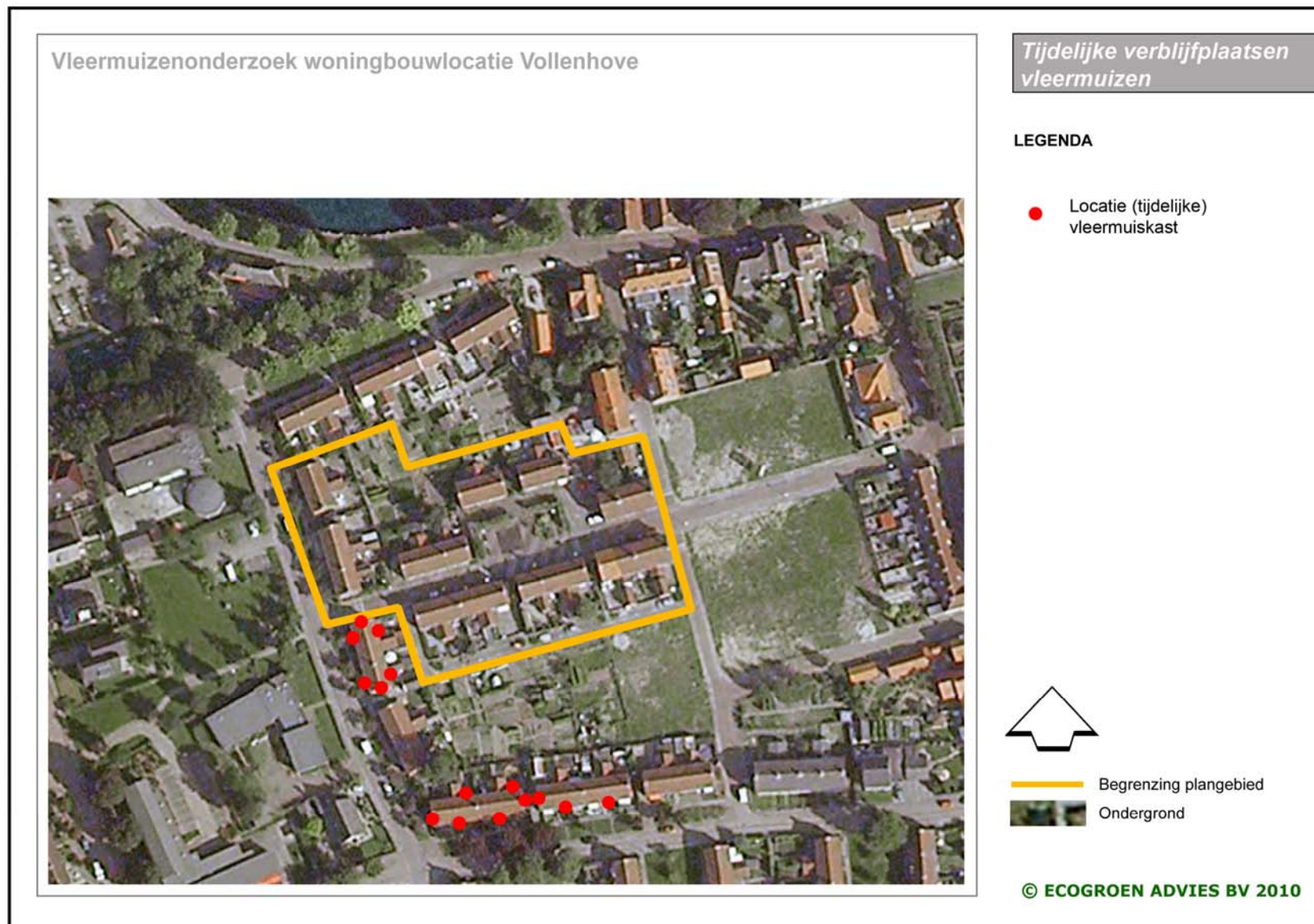
- Open stootvoegen op minimaal een halve meter onder de bovenrand van een gebouw (om warmteverlies en tocht te voorkomen);
- Toepassen van plaatvormig isolatiemateriaal, waardoor er een luchtspouw van circa 4 centimeter aanwezig blijft;
- Het inmetzelen van vleermuiskasten (vleermuiskoker van 2FR Schwegler) op meerdere locaties.

Vleermuiskast 2FR Schwegler (Foto: www.alanaecology.com)

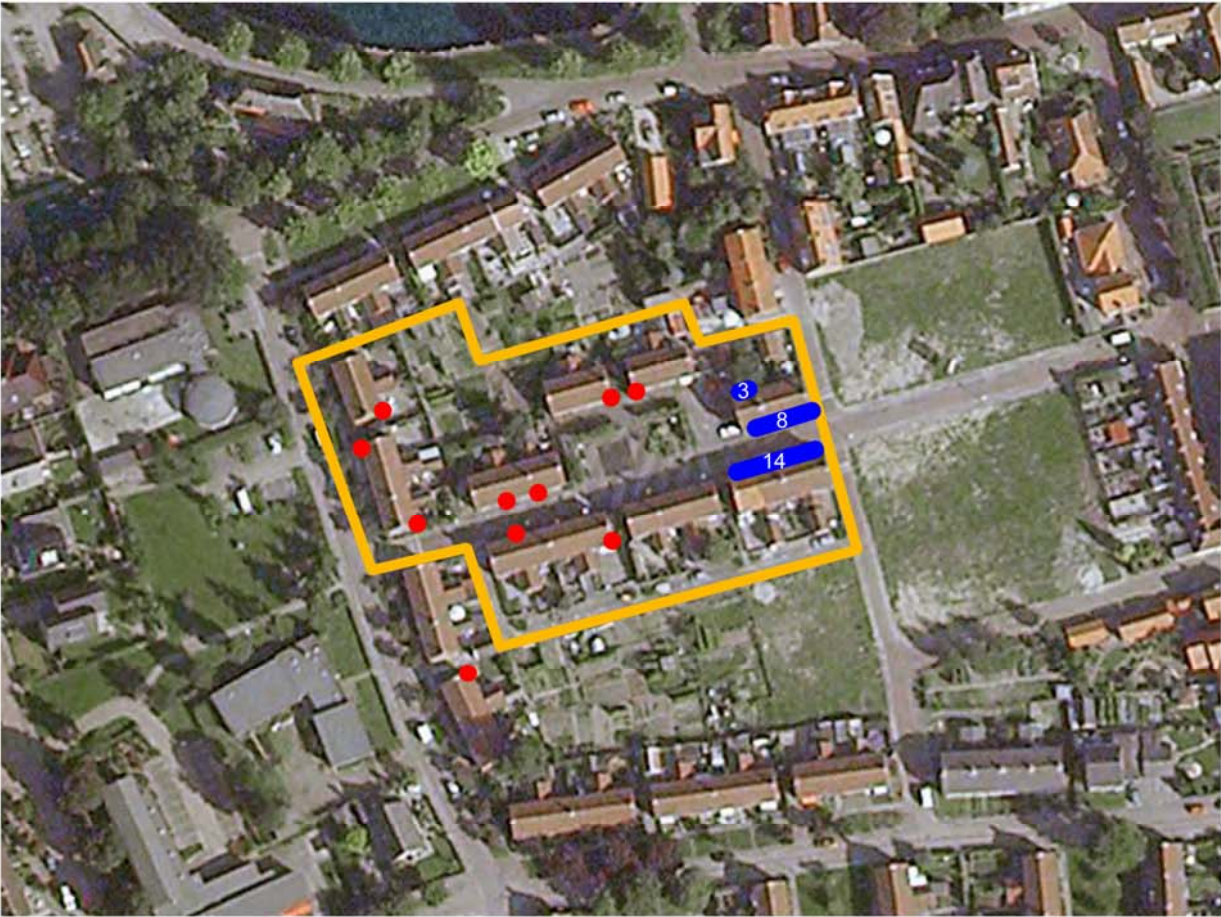
Bijlage III: Locaties vervangende verblijfplaatsen Gewone dwergvleermuis

De tijdelijke vleermuiskasten zijn aangebracht op de woningen Wheeme 11 en 15 en Doeveslag 26-30-32-34-36

Bijlage IV: Inventarisatiekaart broedvogels

Vleermuizenonderzoek woningbouwlocatie Vollenhove

Broedvogels

LEGENDA

- Broedlocatie Gierzwaluw
- Broedlocatie Huiszwaluw (het cijfer verwijst naar het aantal nesten)

- Begrenzing plangebied
- Ondergrond

Bijlage V: Nestgelegenheid Gierzwaluw

Gierzwaluwen accepteren diverse vormen van kunstnesten. Hieronder worden de tot nu toe effectief geachte oplossingen besproken. (Bron: Mourmans, 2002) Onderhoud en schoonmaak van kunstnesten is niet nodig omdat Gierzwaluwen vrijwel geen nestmateriaal aanbrengen en niet in het nest poepen. Voor alle nestplaatsen geldt: In verband met de vrije val van nestverlatende jonge Gierzwaluwen is het van belang dat onder nestplaatsen een minimale ruimte is van 3 meter. Onder de invliegopening mag zich geen platdak bevinden.

Neststenen

Deze holle bouwelementen met een invliegopening zijn de meest duurzame broedplaatsen die te bedenken zijn en verdienen de voorkeur boven andere oplossingen. Gierzwaluwen keren generaties opeenvolgend terug naar dezelfde nesten, tientallen of wellicht honderden jaren lang.

Er dient een aantal neststenen in het gebouw geplaatst te worden (lieftst minstens tien). Gierzwaluwen zijn namelijk koloniebroeders, en als één steen bezet is zullen er spoedig meer bezet raken. Ze dienen uitsluitend in koele noord- en oostgevels van gebouwen te worden ingemetseld. Indien de neststenen tussen 10:00 en 18:00 in de schaduw blijven kunnen ook andere windrichtingen overwogen worden. Blinde monotone zijgevels zijn ideaal. Wel dienen neststenen geclusterd te worden. De vogels hebben oriëntatiepunten nodig zoals regenpijpen, ornamenten en ramen. Groepjes van 4-6 verdienen de voorkeur. Een ruime aanvliegroute is een vereiste en de neststenen moeten niet dicht bij openslaande ramen worden geplaatst.

Neststenen worden o.a. geleverd door Artiprex en Waveka. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Geïntegreerde nestgelegenheid

In dakoversteken kunnen holle ruimten worden gecreëerd met een invliegopening. Ook kan in siermetselwerk een invliegopening worden aangebracht. Architecten kunnen bij het ontwerpen van gebouwen ruimten speciaal inrichten als nestplaats. Dat kan zo gebeuren dat behalve de invliegopening de broedruimte niet zichtbaar is. Door ritmisch aangebrachte openingen in siermetselwerk of speklaag kan een gevel een architectonische meerwaarde krijgen. Qua windrichting en bescherming tegen hitte geldt hier hetzelfde als voor neststenen. Ruimten onder platte daken dienen door bijvoorbeeld een cementgebonden plaat of een extra steenlaag te worden beschermd tegen directe zonnestrallen.

Gierzwaluwpannen

Indien een pannendak met een dakhelling steiler dan 45 graden wordt toegepast, kunnen Gierzwaluwpannen worden gebruikt. Deze vormen alleen de toegang tot de bovenkant van het dakbeschoot. Een Gierzwaluw die gebruik maakt van de opening maakt een nestje op enige afstand van de opening, in de kruising van de panlat en tengel. Dergelijke pannen kunnen alleen worden toegepast op dakvlakken die op het noorden en noordoosten zijn gericht. Toepassing die niet aan bovenstaande eisen voldoet zorgt voor te hoge temperaturen (tot meer dan 60 graden Celsius) die dodelijk zijn voor de jongen. Gierzwaluwpannen worden o.a. geleverd door Monier en Waveka. Ze zijn in allerlei kleuren en typen verkrijgbaar. Ook kunnen van bestaande ventilatiepannen nestpannen worden gemaakt.

Gierzwaluwkasten

Deze (vaak houten) nestkasten zijn kant en klaar te koop en zijn asymmetrisch van vorm, zodat er een donkere hoek in de kast zit, ver van de invliegopening. Deze kasten zijn erg geschikt om onder oversteken en dakgoten te plaatsen. Ondanks het gebruik van duurzame materialen hebben deze kasten een beperkte levensduur en daarom verdienen bovenstaande oplossingen de voorkeur. Wel zijn deze kastengeschikt als tijdelijke maatregel, bijvoorbeeld als de vervangende nieuwbouw op zich laat wachten. In zo'n geval kunnen bestaande panden in de buurt met zulke kasten worden uitgerust. Nestkasten worden o.a. geleverd door Vivara. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Adressen voor Gierzwaluwproducten

www.vogelbescherming.nl

www.artiprex.nl

www.waveka.nl

www.vivara.nl

www.monier.nl

Bijlage VI: Achtergrondinformatie Gierzwaluw

Aandachtpunten bij het realiseren van huisvesting voor Gierzwaluw

Om de te realiseren gierzwaluwvoorzieningen tot een succes te maken, is het van belang onderstaande in acht te nemen:

- Omdat Gierzwaluwen vaak bij elkaar broeden, dienen meerdere voorzieningen dicht bij elkaar geplaatst te worden;
- Neststenen/nestkasten dienen uitsluitend in/aan de koele noord- en oostgevels aangebracht te worden in verband met de hitte die in nestlocaties kan ontstaan;
- Een ruime vrije aanvliegroute is noodzakelijk. Dus geen bomen voor de neststenen, geen belendende gebouwen, geen draden, schoorstenen of vlaggenstokken et cetera die het aan/afvliegen kunnen bemoeilijken;
- Er mogen zich geen horizontale vlakken (bijvoorbeeld platte daken, balkons, galerijen) en naar buiten draaiend ramen direct onder de Gierzwaluwvoorzieningen bevinden, in verband met de vrije val van 3 meter die Gierzwaluwen moeten kunnen maken bij het verlaten van de nestplaats;
- In de Gierzwaluwvoorzieningen dient enig nestmateriaal (hooi) aan gebracht te worden, omdat Gierzwaluw maar moeizaam eigen nestmateriaal kan bemachtigen. Voor gierzwaluwdakpannen kan tot 1 meter aan weerszijden van de nestpan hooi aangebracht worden;
- In het geval van Gierzwaluwdakpannen is het van belang dat direct boven de panlatten - indien gladde isolatieplaten worden toegepast - een ruwe ondergrond wordt aangebracht (bijvoorbeeld ruwe zijde hardboard met een hoogte van 5 -10 centimeter), zodat Gierzwaluw zich onder het dak kan verplaatsen;
- Onderhoud en schoonmaak van kunstnesten is niet nodig omdat Gierzwaluwen vrijwel geen nestmateriaal aanbrengen en niet in het nest poepen.

Afspelen geluid

Om Gierzwaluwen in de richting van de nieuwe nestlocaties te wijzen kan een geluidsopname van broedende gierzwaluwen worden afgespeeld in of in de directe nabijheid van de vervangende nestlocaties. Deze methode is gebaseerd op bepaald gedrag dat door Gierzwaluwen wordt vertoond²:

'Op mooie zomerochtenden en - avonden vliegen groepen Gierzwaluwen luid gierend laag door de straten. Ze vliegen daarbij schreeuwend langs bestaande nestplaatsen, haken soms even aan een muur bij een invlieggat aan, schreeuwen, laten weer los en voegen zich opnieuw bij de groep. Tijdens deze giervluchten waaraan vooral niet-broedende vogels deelnemen, worden waarschijnlijk de nestplaatsen gelokaliseerd, "ingeprent" en gecontroleerd. Voortdurend schreeuwen ze en krijgen dan antwoord vanuit de nesten: "bezet!" Horen ze uit een nest dat eerder wel bewoond was, ineens geen geluid meer, dan kan het betekenen dat daar een onbezette nestplaats is en zal een niet - broeder proberen die plaats in te nemen.'

Op basis van dit gedrag heeft in Zwitserland de methode met geluidsbanden positieve resultaten opgeleverd. Ook in Nederland wordt deze methode met positieve resultaten toegepast.

De geluiden worden elke dag gedurende twee uur (tussen 10.00-11.00 en 17.00-18.00 uur) afgespeeld door een geluidsinstallatie met tijds klok. De geluiden zijn opgenomen op een CD, waarbij tussen de geluiden ook stiltes zitten om een zo natuurlijk mogelijke situatie na te bootsen.

² (<http://members.home.nl/willem.buwalda/gierzwaluw/gierzwaluw.htm>)

Bijlage VII: Nestgelegenheid Huismus

De Huismus is de afgelopen decennia sterk in aantal achteruit gegaan; sinds 5 november 2004 is de soort op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten opgenomen. Vergeleken met 1960 is de populatie gehalveerd. Eén van de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang is het verdwijnen van nestgelegenheid en openbaar groen. Hieronder zijn de drie belangrijkste mogelijkheden beschreven om vervangende nestgelegenheid voor Huismus te creëren.

Huismussenpannen

Het bedrijf Waveka verkoopt speciale Huismussendakpannen en grote dakpanfabrikanten als Lafarge en Koramic kunnen door hen gemaakte dakpanvarianten op verzoek uitvoeren in een nestpan-variant voor Huismussen (ronde opening), hoewel dit niet voor alle typen kan.

Figuur 2: Mussendakpan (www.waveka)

Vogelvide

De Vogelvide biedt Huismussen een veilige nestplek onder dakpannen. Het product kan worden aangebracht bij de onderste rij pannen op het dak, ter hoogte van de dakvoet. Simpel gezegd is het een prefab nestkast die over de gehele breedte van het dak kan worden aangebracht. De Vogelvide® voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Bouwbesluit. De Vogelvide kent een aantal geïntegreerde functies zoals:

- past onder vrijwel alle soorten pannen en alle soorten pannendaken;
- waarborgt een goede ventilatie van het dak;
- voorkomt dat vogels verder onder de pannen kruipen, zodat vervuiling wordt tegengegaan;
- duurzaam en eenvoudig, zowel in de professionele bouwwereld als door particulieren toe te passen.

De Vogelvide is de afgelopen jaren met goed resultaat getest in Noordwijk, Amsterdam, Alkmaar en Hardenberg. Voor meer informatie wordt verwezen naar de website van de Vogelbescherming (www.vogelbescherming.nl) en Monier (www.monier.nl).

Figuur 3: Vogelvide (www.vogelbescherming.nl)

Mussenkasten en mussenflats

Deze houten of betonplex nestkasten zijn kant en klaar te koop, maar zijn ook eenvoudig zelf te (laten) maken. Ze zijn erg geschikt om onder oversteken en dakgoten te plaatsen. Ondanks het gebruik van duurzame materialen hebben deze kasten een beperkte levensduur en daarom verdient de vogelvide de voorkeur. Wel zijn deze kasten geschikt als tijdelijke maatregel, bijvoorbeeld als de vervangende nieuwbouw op zich laat wachten. In zo'n geval kunnen bestaande panden in de buurt met zulke kasten worden uitgerust. Nestkasten worden onder andere geleverd door Vivara. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Adressen voor nadere informatie:

www.waveka.nl

www.vivara.nl

<http://www.haagsevogels.nl/cms/index.php?page=mussenflat-bouwen>

Figuur 4: Mussenkast (www.vivara.nl)

Bijlage VIII: Huisvesting Huiszwaluw

Voor het huisvesten van Huiszwaluw zijn meerdere opties:

Plaatsen houtbetonnen huiszwaluwnesten nieuwe bebouwing

Het plaatsen van houtbetonnen Huiszwaluwnesten is een eenvoudige maatregel om het verlies aan broedgelegenheid te compenseren. De van houtbeton vervaardigde Zwaluwnesten bestaan uit 75% uit hout, hebben een lange levensduur en zijn bovendien weersbestendig en temperatuurregulerend.

Figuur 1 en 2: Modellen Huiszwaluwnesten (het model rechts kan onder een overstek bevestigd worden, het model links kan ook 'vrij' hangen)

Realiseren geschikte nestlocaties Huiszwaluw (optie 1)

Indien de architectuur van de te realiseren bebouwing afgestemd wordt op de eisen van Huiszwaluw, kan de nieuwe bebouwing ook geschikt worden als broedlocatie voor Huiszwaluw. Huiszwaluw maakt gebruik van overstekken in een lichte kleur; donkere overstekken worden gemeden. Elementen (b.v. gordingen) onder de overstek bieden extra houvast aan de nesten.

Figuur 3: Woningbouw in Stadshagen (Zwolle) van ca. 10 jaar oud. Deze gebouwen zijn - waarschijnlijk onbewust - onder 'Huiszwaluwvriendelijke' architectuur gebouwd.

Realiseren geschikte nestlocaties Huiszwaluw (optie 2)

In Duitsland zijn goede ervaringen opgedaan met het plaatsen van zogenaamde Huiszwaluwtilen als vervangende broedgelegenheid voor Huiszwaluwen bij andere renovaties van woonwijken. Inmiddels zijn er in Nederland ook op diverse plekken van dergelijke Huiszwaluwtilen geplaatst (o.a. in Biddinghuizen, Soest en Hindeloopen).

Figuur 4: Huiszwaluwtil in Biddinghuizen.

Toelaten nesten Huiszwaluw aan bestaande woningen

Bebouwing met overhangende, lichtgekleurde overstekken zijn zeer geschikt als broedlocatie voor Huiszwaluw. Vaak zijn bewoners echter niet gediend van de aanwezigheid van Huiszwaluw, vanwege de vogelpoep op de ramen. Door het plaatsen van houten planken aan de buitenmuur kan dit voorkomen worden en kan Huiszwaluw ongestoord broeden. Deze maatregel is echter afhankelijk van de medewerking van de bewoners.